

REGÉLŐ.

Pesten vasárnap majus 24^{kén} 1840.

Megjelen. társával együtt hetenként kétszer vasárnap és csütörtökön. Fél évi díjja helyben képekkel 5 ft. borítéktalanul; postán 6 ft. pengőben. Budapestiek évnegyedenként is válthatnak példányt. A' folyóiratnak egyes száma, vagy képe 12 kr. p. p.

ORSZÁG 'S NÉPISMERTETÉS.

P a r á d.

(Rajzával együtt)

Soll' ich einmahl verloren gehn,
Und Treue wollte nach mir sehn,
So lasse sie von Stadt und Welt,
Wo's frischem Herzen nicht gefällt.

Sie dring' in grüne Wildniss ein,
Und such' in dem verschlungenen Hain,
Ob man in Wald- und Farrenkraut
Wohl nichts von dem Vermissten schaut.

MEYER.

Kit gondok nyomnak, kinek keblében búféreg rágódik; ki győkevesztett növényként fonnyad - el kór-súlya alatt, kit barátai megcsaltak; kit neje hitetlenül elhagyott; kinek lelkében embergyölölés, szívében világunzor kezd felcsirázni, — vonuljon a' természet tiszta, szeplőtelen ölébe, hol minden fa, növény bizalommal, testvérként hajol fölé; vonuljon fellegekkel csatázó hegyek közé szorultt, virágszőnyeges, 's álmodozó csörgetegtől átszellt völgyekbe, hova az ég nagy kék szeme is, százados fák ernyős lombjain keresztül csak epedő szerelmesként, sovár pillantattal tekinthet, hol a' tiszta, éltető lég, nyílt természet, őszinte vadak látása, virág-illat 's madárhang minden gondot, bűt, kórt, sötét eszmét kisimitand kebléből; szóval, vonuljon Parádra, hol a' világ-alkotó remekelt; hol minden nagyszerűt, szépet, üditőt, vonzót összepontosítva talál, hol minden képzelte és valódi bajától egyszerre 's nem részekben vehet búcsút.

Parád, Heves megyében, a' Mátra aljában, Gyöngyöstől három, Egertől négy órányira, 's Pesttől 12 német mérföldnyire fekvő falu, nevet adó egyszersmind a' határában fekvő 's már országszer-te híres gyógyvizek és fürdőknék is.

Parád környéke, vég nélkül gazdag természet-bájaiban; figyelmet lekötő virágcsoporthként fekszik közepén egy hegyi völgynek, melyet körösleg alacsonyabb 's magasabb hegysorok- és halmok, majd közeli zöldbén, majd távulról hamvasodva koszorúznak, melyben mind azon kellem és báj központosul, mi hegy közötti völgyeknek annyira sajátja. A' buján viruló rét szőnyegét több suttagó csörgeteg szeldeli-át; a' mosolygó 's illattengert lehelő virágok közé arany kalászszaal rengő szántó-földek tolvák; réteket, földeket bükk és csercsoportozatok folynak körül, 's itt mintegy erőszakosan át-törve, tömöttebb árnyékos csoportban a' halmokra és hegyekre vonulván, a' távulban mind inkább magasodó hegyeken, sötétzöld koronáikkal fellegekgig óriásodnak. És e' hegyekről fris, éltető, szelid levegő lengedez 's foly-össze a' töméntelen virág illatával; nyári hónapokban állandó a' lég szelid mérséke; innen is van, hogy Parád körül a' légkör sokkal szelidebb 's vonzóbb mint az éjszakra esőbb karpati vidékeken.

A' parádi gyógyvizek, melyeket előbb csak a' szomszéd falvak lakói ismertek, a' magyar ország Flora-ja 's Hygieia-ja körül magának sok érdemet szerzett Kitaibel tannok 's tudor által ismertettek-meg a' külvilággal. Ő vizsgálá-meg először, 's ajánlá a' közönségnek Parád csuda erejű gyógycseppjeit; néhány csudálatos sikerű gyógyhatás pedig csak hamar hirbe hozá az ismeretlen, rejtett helyet.

1826-ig azonban igen kevés figyelem fordították e' források czélszerűn használhatására, a' vendégek kényelmére szolgáló épületekre pedig éppen semmi; a' helybeli uraság csak akkor kezde mozogni, 's rendelkezésének eredményében alkalmas lakok, és az ásvány-viz körül is egyéb üdvös intézkedések történtek: de a' tudományok jelen álláspontjának megfelelő vegytani vizsgálat még csak 1827-ben történt. Következett évben már rendes orvosa is volt a' gyógyhelynek, 's jelennen már semminek hiányával nincs, mit egyik vagy másik méltányosan igényelhetne.

A' vendégeknek évenként szaporodó száma elegendé tanúsítja, hogy a' közönség a' gyógyvizek sajátja 's ható erejéről mindinkább meggyőződik; 's mennyire tudják országunk gyakorlati orvossai Parád forrásainak becsét méltánylani, elég bizonyásgul szolgál arra ngos Bene ur orvos tudor, pesti egyetemi tannok 's kir. tanácsosnak legujabb műve *), melyben azok használatát tömérdek bajban nemcsak hiteles orvosok bizonyítása, hanem saját tapasztalása után

*) Francisci Bene elementa medicinae practicae. Pestini 1834. Sumptibus C. A. Hartleben.

is ajánlja. Csak az csudálatos, hogy e' ritka gyógyvizek Pest és egyéb városokhozi közelségök mellett is olly későn ébreszték - fel a' figyelmet.

De térjünk a' csuda erejű gyógyforrásokra. A' falutól, miként szintén egymástól is, mintegy félóránnyira, három különböző irányban fakadnak fel ezek az anyaföld méhéből; 's valamint különböző felbuzgásuk helye, lényegileg éppen olly különböző három gyógyosztályhoz is tartoznak; mert egyikben kén, másokban vas, harmadikban timsó a' fő alkatrész. Valamint csudálatos e' különböző keverék illy szűk körön: maga nemében alkalmasint olly egyetlen is leend.

A' két kénforrás, melyet a' környék lakói Cseviczének neveznek, Parádtól nyugotnak, egy erdőkoszorús 's fellegekbe óriásuló hegyek közé szorultt és kristály vizű két csermelytől átszeltt nyájas völgy - öbölben fakad - fel, a' kisebb patakcsa partján olly földből, melly kőolajtól áthatott homok-kőből, felső rétege durva 's alább finomabb szemű bányavirágából, csillám-lemezke 's vasjegesedésből áll, a' levegőn pedig timsavas és vasas tartalmú homokká porlik. Az egymástól alig husz lépésnyire fekvő két forrás folytonos buborékolás közben fakad - fel, 's közelében könnyű kénzagot terjeszt - el. A' források czélszerűen körülkávévák 's kúpfeledezők, miként ké p ü n k ö n jobbra, a' sétatérén látható.

A' frisen meritett viz tiszta, átlátszó, színetlen, mérsékelve pezsgő; szaga hasonló a' kénmáj - éhöz (hepar sulphuris); ize kedves, savanyús és kissé csipős; ivás után bőfőgést okoz, később pedig a' nyelven kőolaj utóíze érezhető.

Ha nyílt edényekben huzamósb ideig tartatik, számos buborékot hány - fel, kénzaga elrepül, ize sóssá lesz, vize megfeketedik, 's fehérszürkés könnyű ülepet rak - le, melly megszáritva, szénre hintve kékes lánggal ég, 's kéné - hez hasonló büzt terjeszt. A' nyílt edényben állott, 's kén szagát egészen elvesztett viz még darab ideig sajátos, kőolajhoz hasonló szaggal bir. — Üvegbe zárt vizen a' csekély ülepen kívül, alkat részei izére és szagára nézve semmi változás nem történik, és a' Parádról Pestre szállított viz vegytani széttagolása szintén azon eredményeket hozá elő, mint a' helyben megvizsgáltt.

+ 24° R. mellett folyvást + 8° — 10° R. mindkét forrás mérséke, különbözetes nehézsége pedig elsőnek (Kitaibel szerint fekete nék) a' szűrt vizhez képest ugy áll, mint 1,000: 1,087; 's a' másodiknak (Kitaibel szerint fehérnek) mint 1,000: 1,072. A' 24 óra alatt felbuzgó viz tömege elég nagy.

Meiszner, bécsi tannok, 1827-ki őszhó napjaiban, helyben vegytanilag megvizsgálván a' forrásokat, azoknak alkatrészeit következőleg találá:

I font. 16 obon vízben bécsi köbhüvelk és szemerek szerint számítva.	I - ső forrás (Kítaibel szerint fekete)	II - ik forrás. (Kítaibel szerint fehér)
Szabad kénygyuló —	{ 0,90 szemer { 12, köbhüvelk	{ 4,50 szemer, { 10,8 köbh.)
Szabad szénsavszesz —	{ 13,00 szemer { 31,40 köbhüv.	{ 14,40 szemer { 34,00 köbhüv
Kötött szénsav — —	5,92 szemer	3,70 szemer
Kötött kénsav — —	0,94 —	0,62 —
Kötött sósav — —	0,84 —	0,61 —
Mészag — — —	2,54 —	2,43 —
Keserag — — —	1,63 —	0,36 —
Hamag — — —	4,67 —	3,61 —
Kovag — — —	0,80 —	0,70 —

Kítaibel ugyan azt erősíti, hogy vasrészeket is talált mind az üledékben, mind a' lepárolás által nyertt vizmaradványban: de Meiszner ennek ellene mond, 's később az 1835-ben, Pesten, történt vizsgálat eredményei szintén egybevágók Meiszner-éivel.

Előszámlálni itt azon tömérdek kül- és belbajokat, melyekben a' parádi viz csálhatlan gyógyszer, lapjaink célja ellen lenne: elég legyen annyit említni, hogy a' kénes, vasas és timsavas fürdő és vizital egyesítve lehetségessé teszi az olly családoknak is együtt maradását, melyeknek tagjai egymástól egészen különböző gyógymódokra szorítvák

Fürdőül a' kénesviz hidegen soha sem használtatik; megmelegítése pedig részint tüzesített kövek, részint hozzá kevert meleg viz által történik.

A' kénforrás belső használata ivásban áll, mire nemcsak kedves savanyúsága 's kevésbé erős kénmáj-szaga, hanem mérséke is, melly + 10° R-t soha meg nem halad, legalkalmasabbá teszi minden hasonló viz között; szagának megszokása még a' leggyöngébb idegrendszerűeknek is csak eleinte terhes; utóbb inkább a' mértékletlen mint kevés ivás ellen kell óvni a' vendégeket. Ivásra legalkalmasabb idő a' reggel, midőn a' gyomornak nincs más emésztési tiszte; evés közben senkinek sem ajánlható az ásványos viz használása. Ha az idő engedi, ivás közben járkálni kell. Felnőtt személyeknek 6—10 nagyobb pohár kiűritése elég egy délelőttre, azt is

csak úgy, hogy minden pohár után 10—15 percznyi szünetléta tartassék. Délutánonként csak különös orvosi rendelményre kell inni.

Jól bedugott edényekben messzire szállitható a' parádi kénés viz. Palaezk-töltögetésre legalkalmasabb idő az alkony és korány; bedugásra uj paradugót kell használni.

Vendégek elfogadására a' képünk közepén látható 's uraság által épített két fürdőház (ó és uj) szolgál; a' régiben csupán néhány nagyobb 's kisebb vendégszoba, az ujbán ellenben tömérdek, izléssel 's czélszerűen készült, vendég-szobán, ét-táncz- 's billarteremeken kívül még a' vendéglőnek lakosztálya 's több fürdőszoba is van, melyek minden fürdési kényelemmel ellátvák.

A' falusiak lakai nem messzire feküsznek az uj fürdőtől; 's mindenikben tiszta, jól butorzott szoba és tiszta konyha áll a' vendég szolgálatára.

A' kutakhoz, melyek oszlopokon nyugvó kuptető alatt állnak, árnyas sétányok között kőlépcsők vezetnek, 's ott a' vendégek számára kényelmes ülések alkalmazvák. Most még csak az volna kívánni való, hogy az uraság földött sétányt is készíttetne, mely alatt a' vendégek kellemes és kellemetlen időben egyiránt mozoghatnának.

A' vasas forrás kevésbé ismeretes és használt, mint a' kénés, ámbár alkatrészei ama felett elsőseget vivnak-ki neki: mint-hogy azonban gyógyereje tapasztalat 's példák után nincs általánosan elismerve, eddigelé a' háttérbe maradt szorítva.

Vasrészek a' Meiszner által megvizsgált 3., 4., 5-ik szám alatti forrásokban találatnak; az elsőben kevés, másodikban több, harmadikban pedig legtöbb. A' 3-ik Meiszner által megvizsgált, a' kénés forrás ellenében 's a' halom nyugoti részén, mely amattól elválasztja, a' csermelyke bal partján buzog-fel; ez állítólagosan ugyan az, melyet Kitaibel fehér kénés savanyúviz név alatt említ, mely azonban jelennen egészen másutt fekszik 's más alkatrészekből áll. Ez leginkább a' kénés forrás melletti fürdőkhez használta-tik; tulajdonai 's alkatrészei ugyan azok, melyek a' 4. 's 5-ik szám alattiaké, csak-hogy amazoknál gyöngébbek. — A' légkörnek + 0, 5 R. a' viznek + 6, 5 R. mérséke. 's a' légmérő 27" 8" 7" állása mellett, 1 font 16 obon vizben, bécsi szemer szerint számítva, következő alkatrészeket talált Meiszner:

Szabad szénsav	— — — —	8, 7, (21 köbhüvelk)
Kötött szénsav	— — — —	3, 35.
Kötött kénsav	— — — —	0, 19.
Kötött sósav	— — — —	0, 24.

Mész	—	—	—	—	—	2, 26
Keserag	—	—	—	—	—	0, 22.
Vasacsnak	—	—	—	—	—	nyoma
Szikag	—	—	—	—	—	2, 48.
Kovag	—	—	—	—	—	0, 30.

Föltéve, hogy ez alkatrészek a' vegynöki rokonság törvényei szerint egymás között nagyobbára savakkal kötődnének össze, következő összekötések származnának:

Szabad szénsav	—	—	—	—	8, 70.
Szénsavas mész	—	—	—	—	4, 00
Sénsavas keserag	—	—	—	—	0, 50
Szénsavas vasacsnak	—	—	—	—	nyoma
Szénsavas szikag	—	—	—	—	3, 50
Kénsavas szikag	—	—	—	—	0, 50
Sósavas szikag	—	—	—	—	0, 50
Kovag	—	—	—	—	0, 50.

(Vége. következik.)

KÜLÖNFÉLE.

Megakarom kissé öklözni.

(Törvényszéki jelenet).

Gatin ur, parisi gyümölcskufár, őrhelyének odahagyása miatt törvényszék elébe idéztetett.

Elnök. Mit hozhat-fel ön mentségére?

Gatin. Mielőtt magamat menteném, tudnom kell, itt van-e az őrpáncsnok?

Elnök. Mit akar ön vele?

Gatin. Semmit.

Elnök. Ön odahagyta őrhelyét?

Gatin. Vannak emberek, kik e' kérdésre „igen“-nel felelnek, 's vannak ismét kik „nem“-et mondanának. Nem mutathatná-meg ön nekem az őrpáncsnokot?

Elnök. Mi keresete volna annak itt?

Gatin. Semmi.

Elnök. Mért hagyta-el ön helyét?

Gatin. Mert gyümölcskufár vagyok.

Elnök. Hogy' értsem ezt?

Gatin. De én végtelenül örvendnék, ha az őrpáncsnokot láthatnám.

Elnök. De ugyan mit használna önnek jelenléte?

Gatin. O semmit — csak kissé fecsegni szeretnék vele.

Elnök. Miről?

Gatin. O semmi különösről — csak kis barátságos mulatozás; — meg akarnám kissé öklözni.

Elnök. Micsoda?

Gatin. (hidegen) Igen, igen; — míg azt a' semmirekellőt kedvem szerint el nem páholom, nem lesz nyugalmam. (Kaczaj.)

Elnök. Gondolja-meg ön, hogy efféle beszédek helyzetét még súlyosbítják.

Gatin. Igen, de ön még nem tudja, hogy századosom nem ember; ő semmirekellő naplopó. Olly bánásmóddal, mint ő bánt velem, lehetlen, hogy emberi vér csörgedezzek ereiben; illy szivtelenség mellett legalább is emberfaló Cannibálnak kell lenni.

Elnök. De hát mivel sértette-meg önt?

Gatin. Mivel sértett-meg? — Ő tudja, hogy gyümölcskufár vagyok; nómet 's eselédemet ezen bere által táplálom; hogy reggel jókor a' révbé megyek, tejet, írósvajat, almát 's egyéb gyümölcsöket vásárlandó, melyeket később eladok. — Ő tudja jól, hogy vásárlunk naponként négy órától hatig tart, 's még is éppen ez időben rendelt-ki örnek. Most kérdelem, nem gyalázatos emberietlen tett ez? Mondhatám én: „kapitán ur! engedjen az apró szentekhez mennem (templom Parisban, mely előtt a' gyümölcs árultatik); kevés idő mulva ismét itt leszek; dolgom legfőlebb egy óráig tartóztat-el, 's azután parancsolatjára állok meddig 's mikor csak tetszeni fog“ — de mit használt? Nincs mód, nincs eszköz, melyet meg nem kísérték e' küldött farkasnak megszelidítésére. Látna, hogy minden könyörgésem sikertelen, türelmem fonala végre elszakadt, 's odahagyva örhelyemet, dolgom után láttam. Alig telt-el fél óra, már ismét helyemen voltam. Igaz, ezer villám! hogy még a' putton is hátamon volt, de egyenruhámnak azért még sem történt baja. 'S gondolják-el önök; kapitánom nem akar visszafogadni; sőt durva szavakkal illetve, még azzal fenyeget; hogy törvény elébe idéztet. Most már ez is megtörtént; — én nyilatkoztam. Ha bűnös vagyok, mondják-ki őszinte; de azt se titkolják ám el, ha parancsnokom, e' vérnádály a' hibás: mert történjék bár mi, im esküszöm, hogy bár hol találandom úgy eldöngetem, hogy meg fog reám emlékezni.

A' törvény tekintetbe vevén, hogy Gatin még hatóság elébe idézve soha sem volt, fölmenté őt, és szabadon ereszté.

Jocus szelenczéje.

1) A' természettant magyarázó tannok a' testek ruganyosságáról (de elasticitate corporum) beszélvén, egyik hallgatóját szomszédjával fecsegni látja: „mondjon csak nekem szaporán, domine inattente, egy rugós testet!“ — szólt a' csevegőhöz. — „Ru - ru - rugós test többek közt a' ló“ — válaszolt a' megrezzent tanuló.

2) Rajzolj-le engemet is barátom — kéré Sándor, egy lángszinű ifjú S-n-y másolásában foglalkodó barátját. — „Engedj-meg pajtás — válaszolt ez — most éppen nincs nálam veres rajzón.“

3) Hány ökrötök van honn Lipolt? — kérde Miksa iskolatársát. — „Mig honn valánk — vága közbe Lipolt öcsese — nyolcz volt; de mint atyánk nem rég irá; most már csak hat van.“

4) Magas gucsmája alól, bunkós fűtyköse végére támaszkodva, szótagolá Bandi, az alföldi gulyás, Pest egyik épületének homlokzatáról: „ká-

vé-ház.“ — „Hm! már itt csak jó világ lehet -- dünnögé magában a' gu-lyazabolázó. — Én mindig drága portékának hallottam ezt a' kávé, 's itt még is egész épületeket csinálnak belőle. Millyen szép sárga! már csak meg kell izlelnem, hogy én is tudjak róla valamit szólni; ki tudja, lesz e valaha ilyen módom benne!“ — 's szétekintve falhoz sompolyog, és a' fütőkösével alattomban lezuzott darabon egy ideig rágódván, azt boszúsán földre sújtja: „egye-meg — ugymond — apjával, ki szokta, én csak majd a' pör-költ hús mellett maradok.“

SZÜCS.

5) Egy tanító a' magyar hazáról és állatairól tartván előadását, midőn az ökrökre térne, így akará hallgatóit figyelmessé tenni beszédére: „hall-juk a' magyar ökröt!“

6) G. városban egy a' számárról czimzett korcsma szomszédságában lakott X. pék, ki ezért közönségesen csak számárpéknek neveztetett. Egykor mint vádlott állván a' városbíró előtt, ki megrögzöttellensége volt, 's midőn ez hangosan kérdené tőle: „kegyed a' számárpék?“ — magát süketnek színlé, és nem felelt. Ekkor a' bíró melléje lépven fülébe rivallta a' kérdést: „kegyed a' számárpék?“ — „nem biz' én — volt a' felelet — csak a' számár melletti pék vagyok.“

HRVTH BLDR.

7) A' betűzni, tanuló gyermek teljességgel nem akarta nevezni az első betűt. — „Mért nem nevezed-meg az A-t?“ — riadá reá boszúsán a' türel-mét vesztett tanító — „Nem, azt nem teszem — felelt együgyű képpel a' pór-suhancz — mert apámtól mindig hallottam, hogy ki egyszer A-t mond, B-t is kell mondania.“

8) Ürzsebi és Éhesi olly földhöz ragadt szegények voltak, hogy éjsza-kára, nehogy megfagyjanak, egy ágyban kelle háltniok. Egyszer éjjel neszt 's motozást hall szobájokban Ürzsebi. — „Hallod, pajtás — sugá didergő ágy-társának — tolvaj van a' házban.“ — „Megállj, én majd reá rivakodom — vá-laszolt Éhesi — talán ijedtében elejt valamit.“

9) Bedő K-t-n törvényfára íteltetett. Midőn a' végzetes hely felé kö-zelednék, eszméletét más tárgyra vezetendő, monda hozzá a' lelki atya: „vigasztald magadat fiam! ma még a' mennyei lakosokkal fogsz a' paradi-csomban ebédelni.“ — „Nem lenne e olly szives tisztelendő atyám — vála-szolt a' halál martaléka — hogy helyettem oda menne, mert nekem ma fo-gadott bőjtöm van!“

KORSÓS.

Javitás. — Előbbi számunk „Hazai Hírlő“ czikjében a' palotadámák neveiben: „szül. Erenneville gr.“ helyett „szül. Crenneville gr.“ olvastassék.

Figyelmeztetés. — Távulabb lakó t. cz. előfizetőinket tisz-telettel figyelmeztetjük, hogy a' nem sokára leendő pesti medardvásúrra jövő alkalmak által legkönnyebben küldhetik-fel a' kiadó hivatalba Regelőnk második féleli díjját, melyre az előfizetés a' nélkül is már junius elején kezdődik.

Szerkezi Mátray Gábor, halpiacson, Dencs-ház, 86-dik sz. a.

Nyomatik Trattner-Károlyi' betűivel, valóságos angol vas-sajtón
uri utsza 612.